

Nr 3

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 januari 1959 dagtecknad proposition, nr 29, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen; samt

3) lag angående ändring i lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.

De vid propositionen fogade författningsförslagen är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas, att 4 § 1 och 2 mom., 6 § 1 och 3 mom., 8 och 9 §§, 19 § 1 mom. samt 38 § 1 och 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår allmän ålderspension. Allmän ålderspension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller till vars hustru i 5 § omförmält hustrutilllägg utgår, 1 360 kronor, *för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, 1 500 kronor* samt för annan pensionsberättigad 1 700 kronor.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår allmän ålderspension. Allmän ålderspension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller till vars hustru i 5 § omförmält hustrutilllägg utgår, 1 360 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 700 kronor.

2 mom. Till envar — — — — — om året.

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, tilläggs pension med 1 160 kronor om året till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutilllägg, *1 300 kronor till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, samt 1 500 kronor till annan pensionsberättigad.*

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, tilläggs pension med 1 160 kronor om året till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutilllägg, samt 1 500 kronor till annan pensionsberättigad.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 4 §, 6 § 3 mom. och 9 § SFS 1955:394, beträffande 6 § 1 mom., 8 § och 38 § 1 mom. SFS 1952:396, beträffande 19 § 1 mom. SFS 1953:291 samt beträffande 38 § 2 mom. SFS 1955:400.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

1 mom. Allmän ålderspension, *tilläggs*pension, änkepension och hustrutillägg förhöjas genom *index*tillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i denna paragraf.

3 mom. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör *index*tillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension *eller tilläggs*pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepengsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, — — — — — av tre.

8 §.

Tilläggspension, änkepension, — — — annan pensionsberättigad.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, med bortseende från *index*tillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änkepengsionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. *Index*tillägg minskas först sedan *tilläggs-* eller änkepengsionen eller hustrutillägget i övrigt bortfallit.

9 §.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad

1 mom. Allmän ålderspension, *grund*pension, änkepension och hustrutillägg förhöjas genom *index*tillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i denna paragraf.

3 mom. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör *index*tillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, *invalid*pension *eller sjukbidrag* eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepengsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, — — — — — av tre.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, med bortseende från *index*tillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änkepengsionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. *Index*tillägg *till änkepengsion och hustrutillägg* minskas först sedan änkepengsionen eller hustrutillägget i övrigt bortfallit.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad

(Gällande lydelse)

i 8 § är stadgat tilläggspension tillerkänns honom med, *bortsett från indextillägg*, högst 1 100 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

Vad nu — — — — — 10 §.

(Föreslagen lydelse)

i 8 § är stadgat tilläggspension tillerkänns honom med högst 1 100 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

19 §.

1 mom. Såsom bidrag — — — — — svensk medborgare.

Pensionsavgift skall icke erläggas av den, som *under* december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära folkpension, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och skall taxeras enligt för sådan skattskyldig gällande bestämmelser samt andre maken icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till minst 1 200 kronor.

Pensionsavgift skall icke erläggas av den, som *för* december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära folkpension, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och skall taxeras enligt för sådan skattskyldig gällande bestämmelser samt andre maken icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till minst 1 200 kronor.

38 §.

1 mom. Folkpension utgår — — — — — tidigare förvärvats.
Lag samma — — — — — av pension.

Folkpension utbetalas månadsvis, därvid den, bortsett från indextillägg, må anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre

Folkpension utbetalas månadsvis, därvid den, bortsett från indextillägg, må anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre

(Gällande lydelse)

belopp än på envar av årets övriga månader. Uppgår indextillägg för månad räknat icke till helt krontal, skola öretal, som hänföra sig till månaderna januari—november, anses belöpa på december månad. *Utgöres invalidpension eller sjukbidrag av enbart grundpension, må pensionen utbetalas kvartalsvis.*

2 mom. Vid utbetalning — — — — — till sjukkassan.

Vad i första stycket är stadgat skall icke gälla, såframt utbetalningen av folkpension är föranledd enbart av att förordnande enligt 3 mom. första stycket av denna paragraf upphävts, och skall, där *invalidpension eller sjukbidrag utgöres av enbart grundpension, gälla endast om utbetalningen avser längre tid än ett kvartal.* Vid jämkning av pension skall vad i första stycket sägs avse allenast fall där pensionen ökats på grund av att årsinkomsten minskat; och må härvid avdrag ske endast å det belopp, med vilket pensionen ökat.

(Föreslagen lydelse)

belopp än på envar av årets övriga månader. Uppgår indextillägg för månad räknat icke till helt krontal, skola öretal, som hänföra sig till månaderna januari—november, anses belöpa på december månad.

Vad i första stycket är stadgat skall icke gälla, såframt utbetalningen av folkpension är föranledd enbart av att förordnande enligt 3 mom. första stycket av denna paragraf upphävts. Vid jämkning av pension skall vad i första stycket sägs avse allenast fall där pensionen ökats på grund av att årsinkomsten minskat; och må härvid avdrag ske endast å det belopp, med vilket pensionen ökat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959. Bestämmelserna i 19 § 1 mom. i äldre lydelsen skola dock fortfarande gälla i fråga om pensionsavgifter, som påföras för år 1958 eller tidigare år.

Det åligger pensionsstyrelsen att omräkna utgående folkpensioner i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Förslag

till

L a g**angående ändring i lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.**

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggspension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

280 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension *eller tilläggspension* eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

350 kronor för annan pensionsberättigad.

Bidrag enligt — — — — — för år.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggspension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

280 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, *invalidpension eller sjukbidrag* eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

350 kronor för annan pensionsberättigad.

2 §.

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn stadgas rörande indextillägg skall i tillämpliga delar gälla med avseende å höjning enligt förevarande lag.

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn stadgas rörande indextillägg skall i tillämpliga delar gälla med avseende å höjning enligt förevarande lag, *dock att i fråga om*

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1958:193.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

höjning av tilläggs pension skall vid tillämpning av 8 § förstnämnda lag gälla vad som stadgas rörande index-tillägg till änkepension.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959.

I samband med propositionen har utskottet behandlat de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna nr 383 i första kammaren av herr *Carlsson, Eric, m. fl.* och nr 459 i andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*

Närmare redogörelse för innehållet i motionerna lämnas i det följande under rubriken »Förbättrade grundpensionsförmåner m. m.».

Propositionens huvudsakliga innehåll

Folkpensioneringens invalidpension och sjukbidrag består av grundpension och tilläggs pension. Grundpensionen utgör 200 kronor om året och är icke inkomstprövad, under det att tilläggs pensionen, som förhöjes med indextillägg och s. k. standardtillägg, är i sin helhet inkomstprövad.

I propositionen föreslås, att grundpensionen förbättras genom att nyssnämnda indextillägg fr. o. m. den 1 juli 1959 i stället anordnas som förhöjning av grundpensionen och i samband därmed befrias från inkomstprövning. Förslaget medför, att de som enligt nu gällande regler är berättigade till enbart grundpensionen 200 kronor får pensionen höjd så att den — med nuvarande åtta indextillägg — utgår, om vederbörande är ogift eller hans make inte har folkpension, med 600 kronor och eljest med 520 kronor om året. För dem, som med nuvarande regler erhåller grundpension och tilläggs pension vilka sammanlagt ej uppgår till de belopp som nyss nämnts för angivna fall, höjes pensionen till ifrågavarande belopp.

Vidare föreslås vissa andra, mindre ändringar i folkpensioneringslagen.

Förslaget beräknas medföra en årlig kostnadsökning av omkring 5 milj. kronor, varav ungefär hälften beräknas komma att belöpa på statsverket och resten på kommunerna.

Inledning

I samband med att 1958 års A-riksdag fattade beslut om förbättringar av folkpensioneringen i anledning av förslag härom i propositionen nr 55 begärde riksdagen, att utredning skulle verkställas om en rad frågor rörande folkpensioneringen, bl. a. avseende invalid- och familjepensioneringen. Med stöd av Kungl. Maj:ts den 9 maj 1958 givna bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet, statsrådet Nilsson, en parlamentarisk utredning för behandling av dessa frågor, 1958 års socialförsäkringskommitté¹.

I direktiven för kommittén framhöll *statsrådet Nilsson* bl. a. följande.

Riksdagen föreslog sålunda, att invalidpensioneringens problem skulle utredas snarast möjligt. Utredningen, som enligt riksdagens uppfattning borde vara parlamentariskt sammansatt, borde bedriva sitt arbete i princip förutsättningslöst. Emellertid förordades, att utredningsarbetet skulle bedrivas med utgångspunkt från att den nuvarande inkomstprövningen om möjligt slopades. Därvid uttalades, att storleken av invalidpensionen i det enskilda fallet i stället torde böra bestämmas på grundval av en uppskattning av vederbörandes eventuellt kvarstående arbetsförmåga. Frågan om att mildra det inom folkpensioneringen nu tillämpade kravet på minst två tredjedels nedsättning av arbetsförmågan för rätt till invalidförmån borde också övervägas av utredningen. Likaså borde undersökas olika åtgärder för att åstadkomma ökade möjligheter för vissa grupper att få pension före 67 år, varvid bland annat frågan om rätt att uttaga ålderspension före nämnda ålder borde bli föremål för fortsatt utredning. I samband därmed borde utredas de spörsmål som sammanhänger med frågan om uppskjutet pensionsuttag.

Med hänsyn till att utredningsarbetet på invalidpensionsområdet kunde befaras bli relativt långvarigt hemställde riksdagen att i avvaktan på en mera definitiv lösning förslag snarast möjligt skulle utarbetas om en provisorisk höjning av det nuvarande, icke inkomstprövade grundpensionsbeloppet 200 kr. för invalidpension och sjukbidrag från folkpensioneringen.

Vad angår familjepensioneringen föreslog riksdagen, att änkepension till kvinnor, som blir änkor efter de nya reglernas ikraftträdande, skall utgå utan inkomstprövning. Vad åter angår förutsättningarna för änkepension till kvinnor, som blivit änkor dessförinnan, borde enligt riksdagens mening göras en snabbutredning, vars resultat borde föreligga i sådan tid, att statsmakterna kunde fatta beslut härom senast hösten 1959.

Vidare hemställde riksdagen om skyndsamt utredning av frågan om fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnaderna för folkpensioneringen.

---

¹ Ledamöter i kommittén är förste vice talmannen i riksdagens första kammare, riksgäldsfullmäktigen A. Strand, ordförande, dåvarande ledamoten av samma kammare M. A. Andersson, ledamoten av andra kammaren I. Bengtsson, överdirektören R. Broberg samt ledamöterna av sistnämnda kammare R. Eliasson och T. Königson.

Det utredningsarbete som skall ankomma på utredningsmännen bör omfatta de frågor, rörande vilka riksdagen enligt vad nu sagts förutsatt att utredning verkställas, i den mån dessa frågor inte avser administrationen. Utredningen bör börja med de mera brådskande uppgifterna rörande familje- och invalidpensionerna inom folkpensioneringen.

I oktober 1958 har kommittén såsom ett första led i sitt arbete avgivit ett förslag om förbättrade grundpensionsförmåner m. m. (stencilerat).

Över 1958 års socialförsäkringskommittés förslag har efter remiss yttrandet avgivits av statskontoret, pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, 1958 års skatteutjämningskommitté, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges folkpensionärers riksförbund, De blindas förening, De lungsjukas riksförbund, De vanföras riksförbund och Svenska vanförevårdens centralkommitté.

Propositionens förslag om förbättrade folkpensionsförmåner bygger helt på kommitténs förslag. Däremot har den av kommittén anvisade lösningen av frågan om förmånernas finansiering icke godtagits i propositionen.

Förbättrade grundpensionsförmåner m. m.

Gällande bestämmelser

Lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering (nr 431; ändr. 221/1947, 527/1947, 732/1948, 264/1950, 157/1951, 332/1951, 396/1952, 291/1953, 134/1954, 394/1955, 400/1955, 265/1956, 168/1957, 172/1957 och 192/1958) skiljer mellan å ena sidan ålderspension, som utgår efter 67 års ålder, samt å andra sidan invalidpension, sjukbidrag och änkepension, vilka förmåner utgår för tid dessförinnan.

Å l d e r s p e n s i o n e n utgöres i första hand av allmän ålderspension, vilken förmån är förhöjd dels med indextillägg, dels ock med s. k. standardtillägg genom *lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner* (nr 264; ändr. 193/1958). Ålderspensionen är icke inkomstprövad och uppgår för närvarande till följande belopp per år räknat. För gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller invalidpension (sjukbidrag), vari ingår tilläggspension, eller vars hustru uppbär hustrutillägg, utgår 1 360 kr. i grundbelopp, 320 kr. i indextillägg (åtta tillägg å 40 kr.) och 280 kr. i standardtillägg eller sammanlagt 1 960 kr. Gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter invalidpension (sjukbidrag) som utgöres av enbart grundpension, erhåller 1 500 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg (åtta tillägg å 50 kr.) och 350 kr. i standardtillägg eller tillhopa 2 250 kr. För annan pensionsberättigad utgives 1 700 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg (åtta tillägg å 50 kr.) och 350 kr. i standardtillägg eller sammanlagt 2 450 kr.

I n v a l i d p e n s i o n utgår till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under

föresättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses som varaktig. Den som är blind skall alltid anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som berättigar till invalidpension.

Till den, som oavbrutet under minst sex månader lidit av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som erfordras för erhållande av invalidpension, utgår i stället s j u k b i d r a g, om nedsättningen av arbetsförmågan inte kan anses som varaktig men kan antagas bestå ytterligare avsevärd tid.

Såväl invalidpensionen som sjukbidraget består av grundpension och tilläggspension. Grundpensionen utgör 200 kr. om året och utgår utan hänsyn till vederbörandes inkomst och förmögenhet. Tilläggspensionen, som däremot är inkomstprövad, förhöjes liksom ålderspensionen med indextillägg och standardtillägg. För närvarande utgör tilläggspensionen högst 1 760 kr. (varav 1 160 kr. i grundbelopp, 320 kr. i indextillägg och 280 kr. i standardtillägg) om året för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, högst 2 050 kr. (varav 1 300 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg och 350 kr. i standardtillägg) för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, samt högst 2 250 kr. (varav 1 500 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg och 350 kr. i standardtillägg) för annan pensionsberättigad.

Ä n k e p e n s i o n utgår till änka, som vid mannens död uppnått viss ålder. Änkepensionen, som i sin helhet är inkomstprövad, uppgår för närvarande till högst 1 960 kr. om året (1 360 kr. i grundbelopp, 320 kr. i indextillägg och 280 kr. i standardtillägg).

H u s t r u t i l l ä g g utgår till pensionsberättigad mans hustru, som uppnått viss högre ålder men inte själv är pensionsberättigad. Hustrutillägget, som är inkomstprövat, utgår med högst samma belopp som änkepensionen, d. v. s. för närvarande med totalt högst 1 960 kr. om året.

I fråga om i n d e x t i l l ä g g e n gäller, att socialstyrelsen skall verkställa beräkning av förhållandet mellan det allmänna prisläget under varje månad och prisläget i december 1951. På grundval härav fastställer Kungl. Maj:t senast den 5 i andra månaden efter den, som beräkningen avser, det procenttal (pensionspristalet) som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla under tredje månaden efter den, som beräkningen avser. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat — såsom framgår av det föregående — 40 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt 50 kr. för annan pensionsberättigad. Om pensionspristalet, efter att ha stigit med hel mångfald av tre, åter nedgår, skall indextillägget utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av tre. Antalet indextillägg utgör för närvarande åtta.

Varje kommun äger besluta, att i kommunen skall utgå k o m m u n a l t

bostadstillägg till den som uppbär folkpensionsförmån. Därvid äger kommunen bestämma såväl tilläggets storlek som grunderna i övrigt för beräkningen. I sistnämnda hänseende gäller dock vissa begränsningar, bl. a. att inkomstprövning av tillägget skall ske enligt folkpensioneringslagens regler.

Utöver ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag utgår i vissa fall blindtillägg till den som är blind och vårdtillägg till den som eljest är ur stånd att reda sig själv och på grund härav är i behov av ständig tillsyn och vård. Dessa tillägg, som inte är inkomstprövade, utgör 1 200 kr. om året.

Inkomstprövningen innebär, att tilläggspension, änkepension och hustrutillägg jämte index- och standardtillägg å dessa förmåner ävensom kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den del av ogift pensionsberättigads årsinkomst, som ligger mellan 1 000 och 1 400 kr., och med två tredjedelar av inkomst därutöver. För gift pensionsberättigad är motsvarande gränobelopp 750 resp. 1 050 kr. Rörande beräkningen av vederbörandes årsinkomst skall blott nämnas, att folkpension, barnbidrag och sjukhjälp från allmän sjukkasse inte räknas såsom inkomst, att förmögenhet överstigande 20 000 kr. (för gift pensionsberättigad 15 000 kr.) medför höjning av årsinkomsten med 20 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger nämnda gränobelopp, samt att gift pensionssökandes årsinkomst och förmögenhet anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomst resp. förmögenhet.

I några fall kan viss dispens medges från inkomstprövningen för gift invalidpensionär eller sjukbidragsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension. Ehuru inkomstprövningen skulle föranleda att tilläggspensionen bleve ringa eller ingen må, när särskilda skäl föranleder därtill, likväl i sådan pension, bortsett från index- och standardtillägg, utges upp till 1 100 kr. om året, s. k. hjälplöshetsstillägg.

1958 års socialförsäkringskommitté

Rörande motiven för en förbättring av grundpensionen framhåller kommittén, att samtliga folkpensionsförmåner med undantag av grundpensionsbeloppet genom olika åtgärder sedan lagstiftningens ikraftträdande fått ett ökat realvärde trots penningvärdeförsämringen. Vissa olägenheter med den nuvarande inkomstprövningen inom invalidpensioneringen skulle enligt kommitténs mening minskas, om den icke inkomstprövade delen av pensionen höjes genom att till den överföres en del av den inkomstprövade delen. I detta sammanhang uttalar kommittén bl. a. följande.

Flertalet av dem som har enbart grundpension är gifta och uteslutna från inkomstprövade förmåner på grund av andra makens inkomst. Detta har väckt mycken irritation, en irritation som inte kan fränkännas berättigande då en invalidiserad man eller hustru, även om invaliditeten ej är så svår att

rätt till hjälplöshets- eller vårdtillägg föreligger, ofta utgör en ej ringa belastning på makarnas ekonomi. Den ganska hårda inkomstprövningen kan även sägas i och för sig motivera att också de invalidpensionärer, som enligt nuvarande regler är berättigade till enbart en grundpension om 200 kr., får sin pension höjd.

Kommittén framhåller vidare, att den nuvarande inkomstprövningen i viss mån fyller funktionen av medel att gradera invalidpensionen efter invaliditetens storlek. Kommitténs utredningsarbete på invalidpensioneringens område borde enligt utredningsdirektiven ske med utgångspunkt från att den nuvarande inkomstprövningen om möjligt slopades och att storleken av invalidpensionen i stället bestämdes på grundval av en uppskattning av vederbörandes eventuellt kvarstående arbetsförmåga. Kommittén håller för sannolikt att, om partiell invalidpension skulle utgå och fastställas i relation till vederbörandes uppskattade kvarstående arbetsförmåga, denna partiella invalidpension inte kunde sättas till en så ringa bråkdel av full invalidpension som 200 kr. I avbidan på den definitiva lösningen kunde en höjning av detta belopp vara motiverad.

Kommittén tillägger.

Vidare må nämnas att man i anslutning till en förbättring av grundpensionen lätt kan vinna en mer tillfredsställande lösning än den nuvarande i de fall där ena maken har ålderspension och andra maken därefter får invalidpension men på grund av inkomstprövningen begränsad till enbart grundpension. I sådant fall skall nämligen ålderspensionen minskas med 200 kr., d. v. s. från 1 700 till 1 500 kr. — med gällande index- och standardtillägg alltså från 2 450 till 2 250 kr. Det förhållandet att den yngre maken erhåller invalidpension ökar alltså inte familjens folkpensionsinkomst. Denna effekt av de nuvarande reglerna hade påtalats vid skilda tillfällen. Omkring 500 pensionärsfamiljer uppbär för närvarande pension med tillämpning av ifrågavarande regler.

En grundpensionsförbättring skulle givetvis medföra visst administrativt merarbete för pensionsorganen — omfattningen härav blir beroende på vilken metod för förbättringen som användes — men kommittén anser att administrativa skäl inte bör få utgöra hinder för att en önskvärd förbättring av grundpensionsförmånen genomföres.

Rörande storleken av grundpensionsförbättringen finner kommittén det i föreliggande läge vara rimligt med en förhöjning till omkring 600 kr. En sådan förhöjning skulle enligt kommitténs mening inte innebära ett föregripande av utredningsarbetet i fråga om invalidpensioneringens slutliga utformning och inte heller beträffande invalidpensioneringens blivande samordning med sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna.

Vidkommande metoden att åstadkomma förbättringen av grundpensionen erinrar kommittén om bakgrunden till att folkpensioneringens invalidpension och sjukbidrag uppdelats i en icke inkomstprövad del, nämligen grundpensionen om 200 kr., och en inkomstprövad del, nämligen tilläggspensionen. Grundpensionsbeloppet utgör sålunda en relik

från 1913 års pensionsförsäkringslag, enligt vilken förelåg rätt till pension motsvarande det efter försäkringsmässig metod beräknade värdet av erlagda avgifter. Efter införandet av folkpensioneringslagstiftningen, där motsvarande samband mellan avgifter och pension inte förelåg, ansågs de, som erlagt avgifter enligt 1913 års lag, skola bibehållas vid sin rätt att utfå tillförsäkrad valuta för sistnämnda avgifter. Konstruktionen med den icke inkomstprövade grundpensionen å 200 kr. medförde att de erforderliga övergångsbestämmelserna ej föranledde större administrativt besvär, enär det övervägande flertalet pensioner på grund av den tidigare lagstiftningen rymdes inom detta belopp.

Kommittén konstaterar, att en höjning av grundpensionen inte medför ökade förmåner för alla invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade, såvida inte den maximala pensionsnivån samtidigt höjes. En sådan höjning vore det emellertid nu inte fråga om. I detta avseende skulle invalidpensionen följa den successiva standardhöjning av den allmänna folkpensionsnivån, som 1958 års A-riksdag i princip beslutat skola ske under 1960-talet. Den avsedda grundpensionsförbättringen skulle för det stora flertalet invalidpensionärer i huvudsak blott innebära en omfördelning av de förmånsdelar, varav invalidpensionen är sammansatt. Av den inkomstprövade delen av invalidpensionen (tilläggs pension, standardtillägg, indextillägg) skulle en del överföras till den icke inkomstprövade pensionsdelen (grundpensionen). Härav följde att de, som enligt nuvarande regler är berättigade till en invalidpension uppgående till eller överstigande summan av den pensionsdel som överföres och den nuvarande grundpensionen, inte skulle få någon förhöjning av sina sammanlagda pensionsförmåner genom den åsyftade reformen.

För budgetåret 1958/59 har antalet invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade uppskattats till 137 000. Enligt kommittén kunde omkring 105 000 av dessa beräknas ha fulla förmåner, under det att cirka 9 000 uppbär endast grundpension och återstående cirka 23 000 åtnjuter grundpension jämte reducerade inkomstprövade tilläggsförmåner.

Vid valet av metod har kommittén funnit, att något av följande tre alternativ närmast bör komma i fråga.

Alt. 1. Själva grundpensionsbeloppet 200 kr. ändras till ett högre belopp, exempelvis 600 kr., utan att index- och standardtilläggen beröres.

Alt. 2. Grundpensionsbeloppet lämnas i och för sig oförändrat men indextilläggen överflyttas helt från tilläggs pensionen till grundpensionen. Standardtilläggen beröres ej. Detta alternativ skulle med åtta indextillägg innebära en höjning med 400 kr. till 600 kr. för ensam pensionär och pensionär, vars make uppbär allenast grundpension, samt med 320 kr. till 520 kr. för annan pensionär.

Alt. 3. Grundpensionsbeloppet lämnas oförändrat men utgående standardtillägg till tilläggs pensionen överflyttas helt till grundpensionen. Indextilläggen beröres ej. Detta alternativ skulle med gällande standardtillägg inne-

bära en höjning med 350 kr. till 550 kr. för ensam pensionär och pensionär, vars make uppbär allenast grundpension, samt med 280 kr. till 480 kr. för annan pensionär.

Kommittén har stannat för att förorda alt. 2. Därvid har kommittén fäst avseende bl. a. vid att detta alternativ är administrativt enkelt, vilket är av särskild betydelse eftersom det gäller en provisorisk reform, samtidigt som alternativet medför en tillfredsställande höjning av grundpensionen.

Kommitténs förslag att indextilläggen skall konstrueras som en förhöjning av grundpensionen och inte av tilläggs pensionen innebär att vid nuvarande indexläge med åtta indextillägg alla de som har enbart grundpension — d. v. s. cirka 9 000 invalider — och de som utöver grundpensionen har en inkomstprövad pension om högst 400 resp. 320 kr. — cirka 500 personer — får sin pension höjd till 600 resp. 520 kr. Vid nio indextillägg blir de nya grundpensionsförmånerna 650 resp. 560 kr., vid tio indextillägg 700 resp. 600 kr. etc. Kommittén tillägger, att bortåt 95 procent av alla dem, som enligt nuvarande regler har rätt till enbart grundpension, inte är gifta med annan pensionsberättigad. De skulle alltså få det större beloppet, d. v. s. 600 kr. vid nuvarande indexläge.

Kommittén nämner, att den minskning, som sker å den inkomstprövade delen av invalidpension och sjukbidrag genom indextilläggets överflyttande till grundpensionen, i ett fåtal fall kan medföra omräkning även av samtidigt utgående särskilt barnbidrag. Inkomstprövningen av sådana bidrag är nämligen samordnad med folkpensionernas inkomstprövning.

Kommittén diskuterar härefter det förut berörda *fallet då av två makar den ene har ålderspension från folkpensioneringen och den andre därefter får invalidpension eller sjukbidrag, som på grund av inkomstprövningen begränsas till enbart grundpension*. Kommittén erinrar därvid om att enligt 4 § 1 mom. folkpensioneringslagen ålderspensionärerna uppdelas i följande tre grupper, för vilka årspensionen utgår med nedan angivna belopp exklusive resp. inklusive nu utgående åtta indextillägg jämte standardtillägg.

Grupp	Belopp kr.	
	exkl. tilläggen	inkl.
a) Gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller till vars hustru utgår hustrutillägg	1 360	1 960
b) Gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension	1 500	2 250
c) Annan pensionsberättigad	1 700	2 450

Kommittén framhåller allt enligt 4 § 2 mom. folkpensioneringslagen en motsvarande uppdelning göres i fråga om invalidpensionens och sjukbidragets maximala storlek före avdrag till följd av inkomstprövningen.

Kommittén erinrar vidare om att varje indestillägg utgör 40 kr., då pensionären tillhör grupp a), och 50 kr., då han tillhör grupp b) eller grupp c), samt om att standardtilläggen följer indestilläggen på det sättet, att de för grupp a) motsvarar sju indestillägg om 40 kr., d. v. s. tillhoppa 280 kr., och för grupperna b) och c) motsvarar sju indestillägg om 50 kr., d. v. s. sammanlagt 350 kr.

Av denna översikt framgår, att i det nu diskuterade fallet den make, som är ålderspensionär, enligt gällande regler får vidkännas en minskning av sin pension med 200 kr., d. v. s. med samma belopp som den andre maken erhåller i grundpension; makarna erhåller sålunda inte högre pension trots den andre makens invaliditet. I syfte att bereda en pensionsförbättring i sådana fall föreslår kommittén, att gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension jämte nu föreslaget indestillägg därå, skall i fråga om storleken av det egentliga pensionsbeloppet hänföras till grupp c), d. v. s. erhålla 1 700 kr. i ålderspension och 1 500 kr. i maximal tilläggspension, och i fråga om index- och standardtilläggen hänföras till grupp a), där varje indestillägg är 40 kr. och standardtillägget utgör 280 kr. Vid åtta indestillägg skulle då ålderspensionärens årspension bli $(1\,700 + 320 + 280 =) 2\,300$ kr. Eftersom den andre maken skulle erhålla 200 kr. i grundpension och 320 kr. i indestillägg, skulle makarna sammanlagt få $(2\,300 + 520 =) 2\,820$ kr. Familjens pensionsinkomst skulle således öka med $(2\,820 - 2\,450 =) 370$ kr., när andra maken får invalidpension bestående enbart av grundpension jämte indestillägg. För varje ytterligare indestillägg utöver åtta skulle ökningen bli 30 kr. större.

Remissyttrandena

I fråga om innehållet i remissyttrandena får utskottet hänvisa till den redogörelse därför som finnes i propositionen å s. 18—20.

Departementschefen

Föredragande departementschefen har efter en redogörelse för gällande bestämmelser anfört:

»I olika sammanhang har aktualiserats spørsmålet om en höjning av grundpensionen. Senast skedde det vid 1958 års A-riksdag i samband med att propositionen nr 55 i pensionsfrågan behandlades. Nämda spørsmål ingick bland dem som enligt riksdagens mening borde anförtros åt en parlamentarisk utredning, vilken i övrigt skulle behandla en rad andra frågor rörande en förbättrad folkpensionering. Den utredning som tillkallades för denna uppgift, 1958 års socialförsäkringskommitté, har mot bakgrund av riksdagens önskemål upptagit frågan om en provisorisk höjning av grundpensionen i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet i övrigt. Det förslag som kommittén framlagt härom innebär, att de indestillägg, som nu utgör

en inkomstprövad förhöjning av tilläggs pensionen, i stället skall utgå som förhöjning av grundpensionen och liksom denna utges utan inkomstprövning. Härigenom kommer omkring 9 000 personer, som enligt nu gällande bestämmelser åtnjuter enbart grundpensionen 200 kr., att få sin pension höjd så att den med nuvarande åtta indextillägg utgör, om vederbörande är ogift eller hans make inte har pension, $(200 + 400 =)$ 600 kr. och eljest $(200 + 320 =)$ 520 kr. Beloppet 600 kr. skulle komma att utgå till cirka 95 procent av dessa pensionärer. I de omkring 500 fall, då nuvarande regler ger rätt till — jämte grundpensionen — en inkomstprövad pension som understiger 400 resp. 320 kr., kommer i stället att utgå förutnämnda högre belopp om 600 resp. 520 kr. Om nya indextillägg tillkommer, skall dessa i fortsättningen utgå till alla som har invalidpension eller sjukbidrag och inte som nu endast till dem som har inkomstprövad pension utöver grundpensionen.

Däremot innebär förslaget ingen förbättring för dem, som enligt vad nu gäller äger rätt till invalidpension eller sjukbidrag med högsta belopp eller till sådan förmån med ett på grund av inkomstprövningen reducerat belopp som överstiger 600 resp. 520 kr. Frågan om att öka invalidpensionens och sjukbidragets maximibelopp sammanhänger med den större frågan om folkpensionernas successiva höjning under 1960-talet.

Det kan tilläggas, att den föreslagna förbättringen av grundpensionen går längre än vad ett rent återställande av realvärdet å denna pension skulle påkalla.

Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag har tanken att göra en provisorisk höjning av grundpensionen vunnit allmän anslutning, och de flesta remissinstanserna har godtagit förslaget i fråga om förhöjningens storlek och metoden för att åstadkomma densamma. För egen del ansluter jag mig till förslaget.

Av vad jag tidigare anfört rörande den nuvarande storleken av ålderspensionen i olika fall framgår, att en gift ålderspensionär, vars make inte uppbär folkpensionsförmån, får ålderspensionen minskad med 200 kr., om maken senare tillerkännes invalidpension eller sjukbidrag och denna förmån på grund av inkomstprövningen endast utgår med grundpensionsbeloppet 200 kr. I detta fall föranleder den inträdda invaliditeten ingen ökning av familjens pensionsförmåner. Detta förhållande har ansetts mindre tillfredsställande och kommittén har för fall, då gift ålderspensionärs make åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag i form av enbart grundpension jämte nu föreslaget indextillägg därå, förordat att ålderspensionens grundbelopp skall utgå med 1 700 kr. i stället för nuvarande 1 500 kr. Samtidigt finner dock kommittén viss minskning av dennes index- och standardtillägg påkallad. Eftersom båda makarna erhåller indextillägg — något som enligt hittills tillämpade principer föranleder att tilläggen utgår med det lägre beloppet om 40 kr. för varje tillägg — föreslår kommittén

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1959. 9 saml. 2 avd. Nr 3

att ålderspensionären i detta fall skall åtnjuta indextillägg av nämnda storlek, d. v. s. med 320 kr. Vidare föreslår kommittén att även standardtillägget till ålderspensionären skall utgå med det lägre beloppet eller med 280 kr. Förslaget innebär sålunda att ålderspensionären i det nu aktuella fallet får grundförmånen höjd med 200 kr., under det att tilläggen sänks med 150 kr. i förhållande till vad nu utgår. Å andra sidan förbättras grundpensionen för den invalidiserade maken såsom förut nämnts med indextilläggen å 320 kr., vilket får till följd att makarnas pensionsinkomst genom invalidfallet ökar med 370 kr. Härvid har förutsatts att åtta indextillägg utgår såsom för närvarande. Vad sålunda föreslagits borde även få tillämpning i vissa fall då den först pensionerade maken uppbär invalidpension eller sjukbidrag i stället för ålderspension.

Även detta förslag har godtagits vid remissbehandlingen, och jag ansluter mig till kommitténs förslag, som innebär en viss pensionsförbättring för de fall det gäller och dessutom medför en förenkling av lagstiftningen.

De sålunda förordade ändringarna i folkpensionslagstiftningen bör såsom kommittén föreslagit träda i kraft den 1 juli 1959.»

Motionerna

I de likalydande motionerna I: 383 och II: 459 hemställes, »att riksdagen vid behandling av propositionen nr 29 för sin del måtte besluta, att 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering må få följande lydelse:

Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhetsavkastning skall denna höjas med 5 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 15 000 kronor och för annan pensionsberättigad 20 000 kronor.»

Såsom motivering till sina yrkanden har motionärerna framhållit, att regeln, att vid inkomstprövningen inkomsten skall höjas med 20 procent (skärpningsprocenten) av det belopp, varmed förmögenheten överstiger 20 000 resp. 15 000 kr., medför att många pensionärer, som inte har någon egentlig inkomst, helt eller delvis berövas möjligheten att få inkomstprövade folkpensionsförmåner. I fortsättningen har motionärerna anfört följande.

Detta gäller i synnerhet ägare av egnahem och mindre jordbruksfastigheter. En ogift invalidpensionär, som äger ett egnahem med ett taxeringsvärde av 30 000 kronor och som inte har andra inkomster, får till följd av regeln om skärpningsprocenten sin tilläggspension reducerad med 533 kronor. Då tilläggspensionen skall kunna utgå med högst 1 850 kronor, begränsas den för vederbörande till högst 1 317 kronor. Är hans egnahem taxerat till 40 000 kronor, skall hans inkomstprövade pensionförmån reduceras med 1 866 kronor. I detta fall kan han alltså icke erhålla tilläggspension.

Naturligtvis kan det sägas, att pensionären kan förbruka inte endast avkastningen av förmögenheten utan även en del av förmögenheten. Detta betraktelsesätt synes oss dock icke kunna anpassas på pensionärer, som

icke har annan förmögenhet än ett egnahem eller en mindre jordbruksfastighet. Den egentliga avkastningen av förmögenheten begränsar sig i sådana fall i regeln till bostadsförmånen. Nuvarande bestämmelser rörande inkomstprövningen innebär sålunda, att vederbörande kan erhålla förbättrade pensionsförmåner, först sedan han »ätit upp» sin bostad.

Även om vi förutsätter, att inkomstprövningen helt kommer att slopas som ett resultat av det väntade förslaget från socialförsäkringskommittén, synes det oss dock angeläget, att redan nu ändring sker av ifrågavarande bestämmelser. Härför talar även den väsentliga skillnad i förmåner, som finns mellan folkpensioneringen och yrkesskadeförsäkringen i här avsedda fall. En person, som uppbär ersättning från yrkesskadeförsäkringen, får icke sin livränta reducerad till följd av förmögenhetsinnehav. Ofta är det slumpen som avgör om en invalid skall få ersättning från yrkesskadeförsäkringen eller folkpensioneringen. I många fall har personer, som uppbär invalidpensioner från folkpensioneringen, orsaken till sin invaliditet i yrkespåfrestningar långt tillbaka i tiden.

Det synes oss riktigt, att vid beräkning av folkpensionärs inkomst av förmögenhet densamma icke upptages till fiktivt belopp såsom nu sker utan till belopp, som kan sägas motsvara den verkliga avkastningen. För beskattningen för inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter gäller, att intäkten skall beräknas efter 2,5 procent av taxeringsvärdet. Repartitionstalet för fastighetsbeskattningen är också 2,5. Det synes oss motiverat, att vid beräkning av folkpensionärs årsinkomst med avseende på inkomstprövning av pensionsförmåner inkomsten höjes med 5 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger 20 000 respektive 15 000 kronor.

Kostnads- och finansieringsfrågorna

Gällande bestämmelser

K o s t n a d e r n a för folkpensionerna bestrides av staten, dock med bidrag av kommunerna såvitt angår de inkomstprövade förmånerna och vårdtilläggen. Staten tillgodogör sig vidare de folkpensionsavgifter, som upptages i samband med de allmänna skatterna, samt avkastningen av folkpensioneringsfonden. Kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna regleras genom *lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen* (nr 398; ändr. 266/1950, 159/1951, 397/1952 och 135/1954). Enligt denna lag skall kommun för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för tilläggspensioner, änkepensioner, hustrutillägg och vårdtillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, med en andel som motsvarar $\frac{3}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen (d. v. s. 1,5 procent för varje skattekrona per invånare), dock högst 60 procent av nämnda kostnader. Beträffande kostnaderna för kommunala bostadstillägg gäller motsvarande, dock att procentsatsen här i stället är $\frac{1}{5}$ procent för varje fullt tiotal skatteören (d. v. s. 2 procent för varje skattekrona) och att även en minimigräns satts för kommunens delaktighet i kostnaderna, nämligen lägst 25 procent. Index- och standardtilläggen finansieras på samma sätt som den pensions-

förmån som förhöjes genom tillägget. Sådana tillägg till tilläggspensionen bekostas sålunda av staten och kommunerna.

Såsom bidrag till statens kostnader för de i folkpensioneringslagen stadgade förmånerna skall i princip varje svensk medborgare i åldern 18—66 år erlägga p e n s i o n s a v g i f t. Denna avgift utgör för närvarande 4 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst med viss maximering.

1958 års socialförsäkringskommitté

Vad angår kostnads- och finansieringsfrågorna uppger kommittén, att den förslagna *förbättringen av grundpensionsförmånen* medför en kostnadsökning för folkpensioneringen, som uppskattas till omkring $3\frac{3}{4}$ milj. kr. för helt år under förutsättning att antalet indextillägg är oförändrat åtta och att antalet pensionärer, som åtnjuter enbart grundpension eller dessutom en mindre inkomstprövad pension, är oförändrat cirka 9 500. Varje ytterligare indextillägg kunde antagas höja nyssnämnda belopp med cirka $\frac{1}{2}$ milj. kr. Antalet pensionärer kunde väntas öka om grundpensionen förbättrades. Enligt kommitténs mening vore en ökning med omkring 2 000 pensionärer ingalunda osannolik. Detta skulle medföra en ytterligare årlig kostnadsökning om nära 1,2 milj. kr., ett belopp som finge räknas upp med 0,1 milj. kr. för varje nytillkommande indextillägg.

Kommittén erinrar om att enligt nuvarande regler för kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna staten ensam bestrider kostnaderna för grundpensionerna, medan tilläggspensionerna bekostas av staten och kommunerna gemensamt, och att indextillägg och standardtillägg finansieras i samma ordning som den förmån vilken förhöjes genom tillägget. Kommittén anser att det för närvarande saknas anledning till annat än att bibehålla dessa regler, vilket innebär att de nyss nämnda kostnadsökningarna helt skulle falla på staten.

Statens utgifter för folkpensioneringen kommer emellertid enligt vad kommittén framhåller att dessutom öka genom att vissa kostnader överföres från kommunerna till staten. De indextillägg som utgår vid reformens ikraftträdande — för ett beräknat antal av nära 130 000 invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade — finansierades till ungefär hälften (f. n. 51 %) av kommunerna och till knappt hälften av staten. Dessa indextillägg skulle genom reformen överföras till grundpensionerna och med tillämpning av nyssnämnda kostnadsfördelningsprinciper i fortsättningen helt bekostas av statsmedel. Detta medförde en kostnadsminskning för kommunernas del, som kommittén uppskattade till cirka 26 milj. kr. vid åtta indextillägg (cirka $3\frac{1}{4}$ milj. kr. högre belopp vid varje tillkommande indextillägg).

Kommittéförslaget skulle sålunda enligt kommitténs beräkningar föranleda att de årliga folkpensionskostnaderna (om åtta indextillägg utgår) för

statens del ökade med $(3,75 + 1,2 + 26 =)$ cirka 31 milj. kr. och för kommunernas del minskade med cirka 26 milj. kr.

Kommittén erinrar i detta sammanhang om att 1958 års A-riksdag fattat principbeslut om en väsentlig förbättring fr. o. m. den 1 juli 1960 av bl. a. familjepensionsförmånerna från folkpensioneringen. Denna förbättring skulle, om nu gällande principer för kommunernas bidrag till inkomstprövade folkpensionsförmåner tillämpas, komma att medföra en kraftig ökning av kommunernas utgifter för folkpensionsändamål fr. o. m. den 1 juli 1960, en ökning som kunde antagas överstiga den betydande utgiftsminskning för kommunerna som kommittéförslaget skulle föranleda fr. o. m. den 1 juli 1959. Kommittén har ansett det vara angeläget att i möjlig mån undvika sådan ojämnhet under de närmaste åren i fråga om belastningen på kommunerna för folkpensionsändamål. Detta kunde enligt kommitténs mening ske genom att en del av de staten enligt nuvarande regler åvilande kostnaderna för kommunala bostadstillägg successivt överfördes på kommunerna samtidigt som en reduktion av kommunansvaret för andra inkomstprövade pensionsförmåner genomfördes. Kommittén, som enligt sina direktiv har att utreda frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun men givetvis inte redan nu kunnat ta definitiv ståndpunkt till detta frågekomplex, har funnit sig böra förorda, att i samband med den reduktion av kommunernas kostnader för invalidpensioneringen, som följer av kommittéförslaget beträffande grundpensionerna, skall fr. o. m. den 1 juli 1959 vidtas en viss *höjning av kommunbidraget till de kommunala bostadstilläggen*.

Kommittén tillägger att, om en mindre ökning av kommunandelen i kostnaderna för bostadstilläggen nu genomföres, det senare blir en mindre påfrestning för kommunerna, därest statsmakterna framdeles skulle stanna för den principen, som torde ha många förespråkare, att kommunerna — mot det att de befrias från att bidraga till de egentliga folkpensionskostnaderna — själva skall helt bekosta de kommunala bostadstillägg, som befinnes erforderliga i framtiden.

Efter övervägande av olika spörsmål rörande formen för och storleken av höjningen av kommunandelen i kostnaderna för bostadstilläggen har kommittén stannat för att förorda en tioprocentig höjning innebärande dels att kommunandelen ökas med en tiondel från $\frac{1}{5}$ procent till $\frac{11}{50}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen och dels att maxigränsen för kommunandelen höjes från 60 till 66 procent. Kommittén beräknar att kommunbidraget till de kommunala bostadstilläggen därigenom skulle för budgetåret 1959/60 öka med nära $17\frac{1}{2}$ milj. kr. Den kostnadsminskning för kommunerna om cirka 26 milj. kr., som enligt vad förut nämnts skulle i nuvarande indexläge bli följderna av den föreslagna grundpensionsförbättringen, skulle sålunda reduceras till $(26 - 17\frac{1}{2} =)$ $8\frac{1}{2}$ milj. kr. För statens del skulle den till cirka 31 milj. kr. beräknade

kostnadsökningen på grund av grundpensionsreformen komma att stanna vid cirka 13 1/2 milj. kr.

Remissyttrandena

Beträffande innehållet i remissyttrandena får utskottet hänvisa till den redogörelse därför, som återfinnes i propositionen å s. 20—21.

Departementschefen

Föredragande departementschefen har anfört:

»De föreslagna åtgärderna har beräknats medföra en merkostnad för folkpensioneringen av omkring 5 milj. kr. för år vid nuvarande åtta indextilllägg. Härvid har förutsatts att omkring 2 000 personer, som med nuvarande regler inte bryr sig om att söka pension, efter höjningen av grundpensionen kommer att ansöka om och få sådan pension. Om de indextilllägg, som överföres till grundpensionen, alltså bekostas på samma sätt som nu, dvs. av staten med bidrag från kommunerna — detta bidrag uppgår för närvarande till i genomsnitt 51 procent — kommer merkostnaden att till ungefär hälften belöpa på staten och i övrigt på kommunerna.

Kommittén föreslog i finansieringsfrågan en kombination av två olika åtgärder, nämligen *dels* att kommunbidraget till kostnaderna för invalidpensionärernas och de sjukbidragsberättigades indextilllägg skulle slopas och att staten i likhet med vad som gäller beträffande grundpensionerna skulle ensam svara för finansieringen — en årlig merkostnad för staten om cirka 26 milj. kr. med nuvarande åtta indextilllägg, vartill kommer förutnämnda 5 milj. kr., och en lindring för kommunernas del med cirka 26 milj. kr. — *dels* att kommunernas bidrag till kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen skulle ökas med 10 procent, varigenom en kostnad om cirka 17,5 milj. kr. skulle överföras från staten till kommunerna. Slutresultatet skulle bli en ökning av statens kostnader för folkpensionsändamål med omkring $(26 + 5 - 17,5 =)$ 13,5 milj. kr. och en minskning för kommunernas del med cirka $(26 - 17,5 =)$ 8,5 milj. kr.

Kommittén har bl. a. framhållit, att dess förslag beträffande höjningen av kommunbidraget till bostadstilläggen åsyftade att utgöra ett steg i riktning mot att låta kommunerna helt övertaga finansieringen av bostadstilläggen, varvid staten skulle svara för kostnaderna för övriga folkpensionsförmåner. I flertalet remissyttranden har förslaget i denna del starkt kritiserats, varvid framhållits att en ändring av reglerna för bostadstilläggens finansiering på sätt kommittén förordat inte borde övervägas innan hela spørsmålet om fördelningen mellan staten och kommunerna av folkpensionskostnaderna blivit utrett.

Mot bakgrund av remisskritiken anser jag att i detta sammanhang, då fråga blott är om en provisorisk omreglering av vissa folkpensionsförmåner, inte bör göras någon omfördelning av statens och kommunernas an-

delar i folkpensionskostnaderna och att ifrågavarande pensionsförmåner alltså alltjämt bör bekostas på sätt som nu sker. Mitt förslag i detta avseende innebär, att den årliga merutgiften för reformen om cirka 5 milj. kr. som tidigare nämnts fördelas med ungefär hälften eller omkring 2,5 milj. kr. på staten och resten på kommunerna. Hänsyn till kostnadsökningen för statsverket har tagits vid anslagsberäkningen för budgetåret 1959/60 (femte huvudtiteln punkt 118).»

Ändring i reglerna om utbetalning av grundpension

Departementschefen

Föredragande departementschefen har anfört:

»Enligt 38 § 1 mom. tredje stycket folkpensioneringslagen skall folkpension utbetalas månadsvis, dock att om enbart grundpension utgår utbetalningen må ske kvartalsvis. Undantagsbestämmelsen, som föranletts av önskemålet att undvika pensionsutbetalningar med mycket små belopp, bör kunna slopas, om grundpensionen höjes i enlighet med vad jag förordat i det föregående. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag om att undantagsbestämmelsen i ifrågavarande lagrum skall utgå, vilket får till följd viss motsvarande ändring i 2 mom. andra stycket av samma paragraf.»

Ändring i reglerna om skyldighet att erlägga folkpensionsavgift

Departementschefen

Föredragande departementschefen har anfört:

»Det synes lämpligt att i detta sammanhang upptaga en fråga om befrielse i visst fall från skyldighet att erlägga folkpensionsavgift. Enligt 19 § 1 mom. andra stycket folkpensioneringslagen är den som under december månad visst år ägt uppbära folkpension fritagen från skyldighet att erlägga folkpensionsavgift för påföljande år. Det är därvid inte tillfyllest att pensionsrätt föreligger för december månad utan folkpension skall faktiskt ha kunnat lyftas under nämnda månad. Ett senare meddelat beslut om folkpension retroaktivt för tid som innefattar december månad medför sålunda ingen avgiftsbefrielse. Folkpensionsavgift kommer då att debiteras, ehuru pensionsrätt sedermera befinnes ha förelegat för den avgörande månaden. I olika sammanhang har gjorts gällande, att avgiftsbefrielse borde föreligga även i sådana fall. Stadgandet skulle få denna innebörd, om i lagtexten uttrycket »under december» utbytes mot »för december».

En inom Kungl. Maj:ts kansli verkställd utredning har givit vid handen att det ur de lokala skattemyndigheternas synpunkt, vilka verkställer debiteringen av folkpensionsavgifter, inte möter hinder att debiteringssystemet omlägges så att även retroaktiva pensionsbeslut, som berör december månad föregående år iakttas. Pensionsstyrelsen har yttrat sig i ärendet och har

därvid tillstyrkt ändringen. Jag finner mig därför böra förorda, att stadgandet i 19 § ändras på angivet sätt.

Eftersom debiteringsarbetet pågår under tiden juli—oktober det år, som avgiften avser, torde de lokala skattemyndigheterna före debiteringsarbetets avslutande hinna få del av så gott som alla folkpensionsbeslut som berör december månad föregående år. De få pensionsbeslut av sådant slag som fattas efter debiteringsarbetets avslutande torde för omdebitering få beaktas i vederbörlig ordning.

Ändringen av 19 § folkpensioneringslagen bör liksom övriga föreslagna lagändringar träda i kraft den 1 juli 1959. 19 § i dess nya lydelse blir därvid tillämplig vid debiteringen av avgifterna för år 1959. Däremot skall lagrummet i dess äldre lydelse givetvis gälla i fråga om debiteringen av pensionsavgifter för föregående år. Föreskrift härom har upptagits i övergångsbestämmelserna till ändringarna i folkpensioneringslagen.»

Utskottet

I propositionen föreslås en höjning av den i invalidpensionen och sjukbidraget ingående grundpensionen. Förslaget har utformats i anledning av 1958 års A-riksdags begäran om en provisorisk förbättring av grundpensionen i avbidan på en mera slutgiltig utformning av invalidpensioneringen. Genom den föreslagna ändringen överföres indextilläggen från tilläggspensionen till grundpensionen. Samtidigt sänkes indextillägget för pensionsberättigad, vars make åtnjuter allenast grundpension, från 50 till 40 kronor. Förändringarna innebär, att grundpensionen vid nuvarande indexläge ökas till 520 kronor för pensionsberättigad, vars make åtnjuter folkpensionsförmån, och till 600 kronor för annan pensionsberättigad. Enligt utskottets mening utgör förslaget en i förevarande läge lämplig höjning av grundpensionen. Emellertid vill utskottet understryka, att den föreslagna lösningen endast är att betrakta såsom provisorisk. Utskottet vill härutinnan erinra om att 1958 års socialförsäkringskommitté har att utreda invalidpensioneringens problem med utgångspunkt från att nuvarande inkomstprövning om möjligt skall slopas och storleken av invalidpensionen i stället fastställas på grundval av kvarstående arbetsförmåga.

I propositionen föreslås vidare en mindre förbättring i pensionsförmåner för pensionsberättigad, vars make åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag allenast i form av grundpension. Enligt gällande regler medför den omständigheten, att maken får grundpension, minskning av andra makens pension med belopp, motsvarande grundpensionen, varför familjens sammanlagda pensionsförmåner inte ökas. Genom den föreslagna förbättringen jämte ökningen av makens grundpension höjes vid nuvarande indexläge de sammanlagda pensionsförmåner med 370 kronor. Utskottet anser detta förslag innebära en välbehövlig förbättring av nu utgående förmåner.

Kostnadsökningen för de förbättrade pensionsförmånerna uppgår vid nuvarande indexläge till cirka 5 miljoner kronor. I propositionen har föreslagits, att indextilläggen — även om de skall utgå som tillägg på grundpensionerna — också i fortsättningen finansieras delvis med kommunala bidrag. Härigenom kommer kostnadsökningen att under rådande förhållanden falla med cirka hälften på staten och cirka hälften på kommunerna. 1958 års socialförsäkringskommitté hade föreslagit, att indextilläggen, i och med att de överfördes till grundpensionen, skulle — liksom grundpensionen i övrigt — bekostas av staten samt att kommunerna — för att i någon mån kompensera staten för den kostnadsövertäring detta skulle innebära — skulle utgiva 10 procent mera i bidrag till de kommunala bostadstilläggen. Dessa förslag skulle innebära en kostnadsökning för staten å cirka 13,5 miljoner kronor och en kostnadsminskning för kommunerna å cirka 8,5 miljoner kronor. Emellertid har kommitténs förslag avstyrkts av flertalet remissinstanser, däribland Svenska landskommunernas förbund och Svenska stadsförbundet. Vid sådant förhållande och då spørsmålet om kostnadsfördelningen måste bli föremål för omprövning i samband med den slutgiltiga lösningen av frågan om inkomstprövningen anser sig utskottet kunna godtaga propositionens förslag i denna del.

Övriga förslag i propositionen har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet tillstyrker sålunda propositionen.

Vid inkomstprövningen i folkpensioneringen tages hänsyn även till vederbörandes förmögenhet. Detta sker på så sätt, att inkomsten ökas med 20 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger — för ogift person — 20 000 kronor och — för gift person — 15 000 kronor. I motionerna har yrkats, att nämnda procenttal, den s. k. skärpningsprocenten, måtte sänkas till fem.

Den föreslagna ändringen av skärpningsprocenten skulle medföra en förbättring för pensionsberättigade med förmögenheter över 20 000 resp. 15 000 kronor. Däremot innebär förslaget ingen förbättring för dem, som saknar förmögenhet eller äger förmögenhet, understigande nämnda belopp.

Såsom ovan framhållits, är frågan om inkomstprövningen föremål för utredning av 1958 års socialförsäkringskommitté. Enligt direktiven skall kommittén bedriva sitt arbete med all möjlig skyndsamhet. Under sådana förhållanden saknas enligt utskottets mening anledning att nu taga de genom motionerna aktualiserade delarna av nämnda fråga under omprövning. Utskottet avstyrker därför motionärernas förslag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, nr 29, samt

B. att förevarande motioner, I: 383 och II: 459, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 februari 1959

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Eric Carlsson och Ringaby;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo*, Carlsson i Bakeröd, fru Sandström*, herr Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, herr Johansson i Södertälje, fru Eriksson i Ängelholm och herr Björkman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Eric Carlsson* och *Carlsson* i Bakeröd, vilka ansett

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 25 med orden »Den föreslagna ändringen» och slutar på sid. 25 med orden »motionärernas förslag», bort ha följande lydelse.

Nuvarande höga skärpningsprocent, 20 procent av förmögenheten, medför, att många pensionärer, som icke har någon egentlig inkomst, helt eller delvis berövas möjligheten att få inkomstprövade folkpensionsförmåner. Såsom motionärerna framhåller gäller detta i synnerhet ägare av egna hem och av mindre jordbruksfastigheter. Den egentliga avkastningen av förmögenheten begränsar sig i sådana fall ofta till bostadsförmånen. Med nuvarande regler om skärpningsprocenten kan sådana pensionärer erhålla förbättrade pensionsförmåner, först sedan de »ätit upp» sin bostad.

Även om utskottet förutsätter, i likhet med motionärerna, att inkomstprövningen helt kommer att slopas som ett resultat av det väntade förslaget från socialförsäkringskommittén, synes det dock angeläget, att redan nu ändring sker av ifrågavarande bestämmelser. Härför talar även den väsentliga skillnad i förmåner, som finns mellan folkpensioneringen och yrkeskadeförsäkringen.

Det synes utskottet motiverat, att bestämmelserna ändras så, att vid beräkning av folkpensionärs årsinkomst med avseende på inkomstprövning av

pensionsförmåner inkomsten höjes med 5 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger 20 000 respektive 15 000 kronor. Utskottet tillstyrker sålunda motionerna.

b) att utskottet under B. bort hemställa,

B. att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 383 och II: 459, måtte för sin del besluta, att 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering erhåller följande lydelse.

Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 5 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 15 000 kronor och för annan pensionsberättigad 20 000 kronor.
